

שיל"ת

קונטרס

דפ"ד ש"נ

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הד"ר זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

יוצא לאור ע"י

ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גיליון רכח שנה ה' פרשיות ויקרא חודש ניסן שנת ה' תשפ"ה

לפ"ג

סנהדרין קא. - קז:

**קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה במייל
ניתן לפנות לכתובת המייל
sh0533132203@gmail.com**

להנצחות וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות
להר"ר זלמן חיים הומינר בפל" 053-3132203

נ.ב. הביאורים וההערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות
ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב
לכתובת מייל הנ"ל.

פרנס השבוע

מה בגליון?

• הא דת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר וכו' מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק וכו' עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו לצים אמר לה בתי בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו אמרה לפניו רבש"ע אם בעלי מקרא הן יעסקו בתורה וכו', היינו להתורה טוענת שעושין ממנה שחוק במה שמנגנין בה כהלצים, ועל אף שהקב"ה אומר לה במה יתעסקו, והיינו שרואים לעשות הסעודה סעודת מלכה אמרה לפניו שיעסקו בתורה וכו', וקשה דלמה אמרו שהעושה כן מביא רעה לעולם, הרי ממה שענה לה הקב"ה בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו, משמע שהקב"ה כן ניחא ליה בזה, ורק התורה היא שלא ניחא לה ואמרה יעסקו בתורה, וממילא למה אם עושה אדם דבר שניחא ליה להקב"ה מביא רעה לעולם בכך, דהרי גם לא מצינו שהסכימה דעתו של הקב"ה לטענותיה של התורה בזה? (הערה רס"א)

• בגמ' אכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמר רבא אמר ר' יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל טועם טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של יראל אינו טועם טעם לחם, לכאורה קשה דהרי אין כאן ראייה לומר דמי שאינו אוכל לחם של ישראל אין לו טעם לחם, אלא רק איפכא דאכלי עמי אכלו לחם ויש להם טעם. ונריך לומר דדייקו בגמ' דדווקא אכלי עמי אכלו לחם

אבל מי שאינו מאכלי עמי לא אוכל לחם. אבל עדיין כריך ביאור מה הטעם לכך, ולמה האומות אם הם אוכלים לחם שלא של ישראל אין להם טעם לחם? (הערה רע"א)

• הא דאמרו בגמ' דבבנות מואב אמרה לו עבוד לזה אמר לה הלא יהודי אני אמרה לו ומה איכפת לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור והוא אינו יודע שעבודתה בכך ולא עוד אלא שאינו מניחתך עד שתכפור בתורת משה רבך. כריך ביאור דבתחילה גבי לעבוד עבודה זרה מצינו שלא היו מסכימים לעבודה, ורק בערמה הליכחו להעבירם בה בכך שלא ידעו שעבודתה בפיעור, וחשבו שבכך הם מבזים הע"ז ולכך הסכימו, וא"כ איך לגבי לכפור בתורת משה אח"כ כן הסכימו, הרי בזה לא הערימו עליהם ולמה לא אמרו על זה ג"כ הלא יהודי אני? (הערה רע"ז)

• מה דאמרו בגמ' גחזי דכתיב וילך אלישע דמשק להיכא אזל אמר ר' יוחנן שהלך להחזיר גחזי בתשובה ולא חזר אמר לו חזור בך אמר לו כך מקובלני ממך החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. היינו שעל אף שאמר לו רבו אישע חזור בך והיינו שהוא יכול לחזור בתשובה, מ"מ לא חזר כיון שהיה מקובל ממני כבר שאין מספיקין בידו לעשות תשובה. אבל קשה דמה הטעם שא חזר ואמר לו כך מקובלני ממך, הרי גם אם מקובל מיניה כך, מ"מ אם רבו עלמו אומר לו חזור בך משמע דכן איכא דרך תשובה, ולמה לא חזר בו גחזי, הרי הפה שאסר הוא הפה שהתיר? (הערה ר"פ)

דף קא ע"א

רסא. בגמ' ת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר וכו' מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק וכו' עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו לצים אמר לה בתי בשעה שאוכלין ושותין כמה יתעסקו אמרה לפניו רבש"ע אם בעלי מקרא הן יעסקו בתורה וכו'. היינו דהתורה טוענת שעושין ממנה שחוק כמה שמנגנין בה כהלצים, ועל אף שהקב"ה אומר לה כמה יתעסקו, והיינו שרוצים לעשות הסעודה סעודת מצוה אמרה לפניו שיעסקו בתורה וכו'. ובאמת קשה דלמה אמרו דהעושה כן מביא רעה לעולם, הרי ממה שענה לה הקב"ה בשעה שאוכלין ושותין כמה יתעסקו, משמע דהקב"ה כן ניחא ליה בזה, ורק התורה היא שלא ניחא לה ואמרה יעסקו בתורה, וממילא למה אם עושה אדם דבר שניחא ליה להקב"ה מביא רעה לעולם בכך, דהרי גם

לא מצינו שהסכימה דעתו של הקב"ה לטענותיה של התורה בזה, וצ"ע.

רסב. בגמ' ת"ר כשחלה ר' אליעזר

נכנסו ארבעה זקנים לבקרו ר' טרפון ור' יהושע וראב"ע ור' עקיבא נענה ר' טרפון ואמר טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים שטיפה של גשמים בעולם הזה ורבי בעולם הזה ובעולם הבא. היינו דהטיפה של גשמים מועילה לישראל רק בעולם הזה שיהא להם מה לאכול, שעל ידה יגדל התבואה, וגם יהא להם מה לשתות, ומשא"כ רבי הוא מגין עליהם בין בעולם הזה ובין בעולם הבא. אבל צריך ביאור למה נקט ר' טרפון בדבריו טיפה של גשמים, וכי רק מטיפה של גשמים חשוב רבי יותר, ומהרבה גשמים או מיום גשמים שלם לא יהא רבי חשוב יותר, ולכאורה לשון פחיתות דיבר ר' טרפון דרק מטיפה גשמים הוא יותר, דמה מועילה כלל טיפה אחת של גשמים. ואולי יש לומר

דהיות והגשמים יורדים בטיפות
 לכך נקט בדבריו טיפה של
 גשמים, אבל אין כוונתו רק
 לטיפה אחת של גשמים אלא
 לכל טיפה וטיפה, והיינו לכל
 הגשמים כולם, דמכל אלו חשוב
 רבי יותר דהוא לעולם הבא גם
 מגין עליהם, ואילו הגשמים רק
 בעולם הזה מועילה לישראל.

דף קא ע"ב

רסג. בגמ' אחיתופל ראה צרעת
 שזרחה לו על אמתו הוא סבר
 איהו מלך ולא היא בת שבע
 בתו הוא דנפקא מינה שלמה.
 ביאר רש"י דהיות וחשב
 אחיתופל שהוא ימלוך לכך
 נעשה יועץ של אבשלום, דחשב
 שאבשלום ימלוך וכך יתגלגל
 המלוכה אליו, אבל למעשה לא
 היה כוונת חלומו לכך שהוא
 עצמו ימלוך, אלא שבן בתו
 שלמה ימלוך אחר אביו דוד.
 אבל באמת קשה דלמה סבר
 אחיתופל שהמלוכה תתגלגל
 מאבשלום אליו, דאיך יהא
 הדבר, ואם כבר כן שייך כעין

זה יותר שייך שייך שיארע לו כן
 אצל נכדו שלמה, שאם יהא מלך
 אולי יוריש או יעבור לו המלוכה
 אח"כ, היות והוא סבו, אבל
 שתגלגל המלוכה אליו מאבשלום
 למה עלה בדעתו כלל. ואולי יש
 לומר דלשלמה הגם שהוא נכדו
 לא עלה בדעתו שיעביר לו
 המלוכה, דהרי הוא סמוך ובטוח
 שיתן לו אביו המלוכה אריו כפי
 שהבטיחו, וממילא למה יעביר
 המלוכה אח"כ לסבו מצד אמו
 ולא יתנה לבנו אחריו, ומשא"כ
 אבשלום היות ולא היה המלוכה
 שלו, לכך חשב אחיתופל שיוכל
 הוא לעזורו ולייעץ לו ולעשותו
 מלך, ובתמורה יתן לו אח"כ
 אבשלום את המלוכה, ולכך יעץ
 דווקא לאבשלום ולא רצה שנכדו
 שלמה יהא מלך, כי בכך לא לו
 יהא המלוכה.

רסד. בגמ' אמר גמירי דאין ישיבה
 בעזרה אלא למלכי בית יהודה
 בלבד כיון דחזו ליה לרחבעם
 דיתבי ואנא קאימנא סברי הא
 מלכא והא עבדא ואי יתיבנא
 מורד במלכות הואי וקטלין לי
 ואזלו בתריה מיד ויועין המלך

ויעש שני עגלי זהב. היינו דהו
 ולא מצא ירבעם עצה להנצל
 ממה שהוא לא יוכל לישב
 בעזרה ואילו רחבעם מלך יהודה
 ישב לכך גרמה לו גסות הרוח
 הזו לעשות עגלי הזהב וטרדתו
 מן העולם. אבל קשה דמה היה
 חששו כשאמר ואי יתיבנא מורד
 במלכות הואי וקטלוני, דבמי
 יהא מוד במלכות, וכי ברחבעם
 מלך יהודה יהא מורד, הרי
 ממילא נחלקה מלכותם לבי'
 מלכויות, וממילא אליבא דמלך
 יהודה מורד במלכות הוה גם
 בלא שישב בעזרה, דהרי לדעתו
 הוא יש לו למלוך על כל ישראל
 כפי שמלכו דוד ושלמה, ומכך
 שכן נחלקו מלכותם משמע דלא
 חשש שיאמר מלך יהודה דמורד
 במלכות הוא, וממילא למה כאן
 כשבא לישב בעזרה כן חשש
 מכך. ואין לומר דחששו היה
 משום ההלכה ומדירה במלכות
 שמים הוא, דהרי לעבוד עבודה
 זרה ודאי חמור הרבה יותר
 מלישב בעזרה, ואם לכך לא
 חשש ודאי להלכה למשה מסיני
 לא חשש, אלא ודאי למלכות

יהודה חשש וזה למה. ואולי יש
 לומר דהגם שנתחלקו יהודה
 וישראל לשני ממלכות, מ"מ זה
 הסכימו ביניהם שבירושלים יהא
 מולך מלך יהודה, וממילא אם
 יבוא מלך ישראל וישב בעזרה
 אשר בירושלים הרי הוא מורד
 במלכות מלך יהודה שמלכותו
 בירושלים, ולכך חשש שיהרגוהו
 אם ישב, וזה גרם לו לעשות
 עגלי הזהב.

דף קב ע"א

רסח. בגמ' אמר רב חיננא בר פפא
 כל הנהנה מן העולם הזה בלא
 ברכה כאילו גוזל להקב"ה
 וכנסת ישראל שנאמר גוזל
 אביו ואמו וכו' ואין אביו אלא
 הקב"ה שנאמר הלא הוא אביך
 קנך ואין אמו אלא כנסת
 ישראל שנאמר שמע בני מוסר
 אביך ואל תטש תורת אמך.
 היינו דבפסוק מצינו דגודל גם
 את אביו וגם את אמו, דממילא
 גם גזילת הקב"ה איכא כאן, וגם
 גזילת כנסת ישראל. אבל קשה
 דמה באמת הטעם שיהא כאן
 גזילת כנסת ישראל, דשלמא מן

הקב"ה הוּיָא גזילה דהרי לה' הארץ ומלוואה, וכפי שביארו בברכות דרק על ידי הברכה נתקיים המשך הכתוב והארץ נתן לבני אדם, ובלאו הכי גזילה היא, אבל גבי כנסת ישראל מה גזילה איכא דבמה הוּיָא העולם של ישראל והיכן מצינו כן. וגם אם נכון הוא דהעולם של ישראל, היכא מצינו דבברכה הותר ליקח מהם, דבשלמא גבי הקב"ה ניחא דהרי מברך להקב"ה ובזה הוּיָא קבלת רשות, אבל לישראל מה קבלת רשות איכא מהם בברכה לה', וצ"ע.

דף קג ע"א

רפז. בגמ' אמר רב חסדא אמר ר' ירמיה בר אבא מאי דכתיב על שדה איש עצל עברתי וכו' והנה עלה כולו קמשונים זה אמוץ. היינו שבימיו הפסיק לגמרי עבבודת המזבח עד שעלה על המזבח קורי עכביש והיינו קמשונים. אבל קשה דלמה רק על מה שעלה המזבח

קמשונים בכך הזכירו את אמוץ, הרי דברים חמורים הרבה יותר עשה שהעמיד צלך בבית קדשי הקדשים וכדאמרינן בגמ' לקמן, ואיך יזכירוהו על דבר קל שעשה לעומת מה שעשה בהכניסו הצלם למקום הקדוש ביותר, ולכאורה היה צריך להזכירו על הדבר החמור ביותר שעשה ולא על הדבר קל יותר, וצ"ע.

דף קג ע"ב

רפז. בגמ' אמר ר' שמעון בן לקיש מאי דכתיב וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר מפני מה עיי"ן של רשעים תלויה כיון שנעשה אדם רש למטה נעשה רש מלמעלה ולא נכתביה כלל ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר מפני כבודו של דוד וחד אמר מפני כבודו של נחמיה בן חכליה. היינו דשניהם סברו דלכך נכתב העיי"ן לומר דרק לרשעים ראה הוא שהם רשים למעלה מה שהם רשים למטה, ומשא"כ צדיקים הגם שיש להם

שונאים למטה אין זה ראייה שגם למעלה הם שונאים, ורק נחלקו אם שום כבודו של דוד שהיה לו הרבה שונאים נכתבה, או משום כבודו של נחמיה שהיו לו הרבה שונאים נכתבה. אבל באמת צריך ביאור דאם סוף סוף לאותו טעם נכתבה העיין לפני שניהם, ודבר שוה הוא בכל הצדיקים שאין זה ראייה שהם רשים למעלה מה שהם רשים למטה, א"כ למאי כלל יש לומר דנכתבה לדוד או לנחמיה, דלמה לא די לומר דנכתבה לכל הצדיקים כולם, לומר דרק רשעים רשים למעלה, וצ"ע.

רסח. גמ' כי אתא יהויקים אמר קמאי לא ידעי לארגוזי כלום אנו צריכין אלא לאורו יש לנו זהב פרויים שאנו משתמשין בו יטול אורו אמרו לו והלא כסף וזהב שלו הוא אמר להם כבר נתנו לנו שנאמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני האדם. היינו דאמר יהויקים שחלילה אין אנו צריכין לאורו של הקב"ה דהיינו לשמש כיון שיש כבר אור מן הזהב פרויים, ועל אף

שגם הזהב שלו הוא כיון שכבר נתנו לנו אין אנו צריכין לו עוד. אבל באמת קשה איך שייד שיהא יהויקים עצמו מאמין בהקב"ה שהוא ברא העולם והארץ שלו היתה ורק נתנו לנו, ומ"מ עובד עבודה זרה ומדבר כך כלפי שמיא, דבשלמא אם לא היה מאמין כלל אפשר להבין מעשיו ע"פ שיטתו, אבל עכשיו שהוא אומר כבר נתנו לנו, דהיינו שהוא מסכים ששלו היתה דממילא הוא מאמין גם שהקב"ה ברא העולם, וממילא איך נהג ועשה כאלו מעשים, וצ"ע.

דף קד ע"א

רסח. בגמ' ומפני מה לא מנו את אחז וכו' רב יוסף אמר מפני שהיה לו בושת פנים מישעיהו שנאמר ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחז וכו' אל מסלת שדה כובס מאי כובס איכא דאמרי דכבשינהו לאפיה וחלף ואיכא דאמרי אוכלא דקצרי פתח ארישיה וחלף. היינו דרב יוסף סבר דמה שנתכפר לו

לאחזו שלא נמנה בין המלכים שאין להם חלק לעולם הבא, זהו משום מה שנתבייש מישעיהו, דלאיכא דאמרי א' היינו שדה כובס מלשון כובש שכבש פניו בקרקע מפני בושתו, ולאיכא דאמרי ב' שהניח על פניו כלי של כובסים והיינו שדה כובס מפני בושתו. אבל קשה דבשלמה מה דכבשינהו לאפיה ניהא דלא נמנה בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא, דהיות והיה לו בושת נתכפר לו, אבל לא"ד ב' שהניח כלי של כובסים והיינו שכבך לא ידע ישעיהו שזהו אז, א"כ לא היה לו בושת, אלארק שחשש לבושת ולכך הניח הכלי על פניו, וא"כ במה נתכפר לו שיהא לו חלק לעולם הבא. ואולי דהיות ואין ראוי למלך לילך עם כלי על ראשו זהו עצמו בושת בשבילו ולכך נתכפר לו.

דף קד ע"ב

רע. בגמ' מעשה באשה אחת שכנתו של רבן גמליאל שמת

בנה והיתה בוכה עליו בלילה שמע רבן גמליאל קולה ובכה כנגדה עד שנשרו ריסי עיניו למחר הכירו בו תלמידיו והוציאוה משכונתו. צריך ביאור וכי משום שהיתה בוכה בלילה וגורמת לרבן גמליאל לבכות עמה, לכך יוסיפו צער על צערה להוציאוה מביתה ומשכונתו, דמה חמאה שכך יעשו לה. ודוחק לומר דהוציאוה היינו שדברו על לבה בלשון רכה לצאת משכונתו, דהרי הוציאוה לכאורה משמע בעל כרחא. ואולי יש לומר דרק הוציאוה משכונתו ולא מביתה, והיינו שעבדו תלמידיו מחיצה גדולה ועבה בינו לבינה שלא תהא בשכונתו ממש ולא ישמע קולה ולא יבכה כנגדה, דהרי לא כתיב כאן הוציאוה מביתה אלא רק משכונתו, לומר דעשו מעשים שלא תהא עוד בשכונתו. או יש לומר דבאמת הוציאו את רבן גמליאל לדור במקום אחר כדי שלא ישמע בכייתה, ולא כתיב כן להדיא דלא ראוי לכתוב כן, ולכך כתיב

רק דהוציאוה משכונתו וזה היה בכך שהוא לא ידור עוד בשכונתה, אבל צרי עוד עיון בזה.

רעא. בגמ' אכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמר רבא אמר ר' יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל טועם טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של יראל אינו טועם טעם לחם. לכאורה קשה דהרי אין כאן ראייה לומר דמי שאינו אוכל לחם של ישראל אין לו טעם לחם, אלא רק איפכא דאכלי עמי אכלו לחם ויש להם טעם. וצריך לומר דדייקו בגמ' דדווקא אכלי עמי אכלו לחם אבל מי שאיני מאכלי עמי לא אוכל לחם. אבל עדיין צריך ביאור מה הטעם לכך, ולמה האומות אם הם אוכלים לחם שלא של ישראל אין להם טעם לחם. ואולי יש לומר דזהו נרמז בהמשך הכתוב ה' לא קראו, היינו דדוקא לחם של ישראל כיון דכתיב והארץ נתן לבני אדם, ואמרינן בחז"ל דזהו רק לאחר שעושים ברכה אבל בלאו הכי גזילה הוי, ממילא רק הלחם

של ישראל שעושים עליהם ברכה הוא דיש בו טעם לחם, וכפי שאומר הכתוב ה' לא קראו, והיינו דזה עולה על הדיוק דמי שאינו אוכל לחם של עמי אין לו טעם לחם וזה משום דה' לא קראו. ועל אף שתאמר שהרי לא עבדו האומות ברכה על הלחם של ישראל ולמה יהא להם טעם בה. ואולי יש לומר דהיות וכבר הפרישו ממנה חלה וכדומה וכבר עשו בה איזה ברכה לכך גם כשאוכלים האומות ממנה אפי' בלא ברכה נוספת כבר יש להם בה טעם לחם.

דף קה ע"א

רעב. בגמ' וילכו זקני מואב וזקני מדין תנא מדין ומואב לא היה להם שלום מעולם משל לשני כלבים שהיו בעדר והיו צהובין זה לזה בא זאב וכו' אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כרכושתא ושונרא עבדו הלולא מתרבא דביש גדא. היינו דחמשילו הא דמדין ומואב לכלבים שבא עליהם זאב, דרק

מחמת פחדם מן הזאב השלימו ביניהם להלחם בו שלא יטרוף את שניהם אחד אחד, ועל זה אמר רב פפא דזהו מה שאמרי אינשי על החולדה והחתול שעושים משתה יחד מן החלב של האדם שאין לו מזל. אבל באמת קשה מה עניינו של הא דאמר רב פפא שאכלו יחד מן החלב לשונאים שמשלימים מחמת פחדם מן האוייב, הרי בחולדה והחתול לא השלימו ביניהם מפחד, אלא רק נהנים יחד מן החלב של הביש מזל, משמע דאינם אויבים זה לזה, דהרי לא הוכרחו להשלים ביניהם מפחד כלשהו, וממילא למה דימה אותם רב פפא לכאן כלל, וצ"ע.

רעג. בגמ' קוסם באמתו היה כתיב הכא נופל וגלוי עינים וכתוב התם והמן נופל על המטה וגו' איתמר מר זוטרא אמר קוסם באמתו היה מר בריה דרבינא אמר שבא על אתונו וכו' ומ"ד בא על אתונו כתיב הכאכרע שכב וכתוב התם בין רגליה כרע נפל שכב. היינו דלמ"ד

קוסם באמתו היה למד כן כנאמר למעלה מוהמן נופל דבבעילה איירי, דגם כאן איירי באבר זכרותו, ואילו למ"ד שבא על אתונו לומד כן מהא דסיסרא כרע נפל שכב דבבעילה איירי. אבל צריך ביאור דלמה אמרו בגמ' דרק למ"ד קוסם באמתו היה כדאמרן, והיינו מוהמן נופל, דלמה למ"ד שבא על אתונו אין ללמוד כדאמרן מהמן נופל, הרי גם שם איירי בבעילה, ויש ללמוד משם גם לכאן דבבעילה איירי ובא על אתונו, ואדרבא למימר דבא על אתונו הוה לימוד בכך יותר מללמוד משם דקוסם באמתו היה דלא מיירי בבעילה אלא רק באבר זכרותו, וממילא למאי צריך להביא למ"ד בא על אתונו לימוד חדש מהא דסיסרא. ואילו לומר דהיות וכתמן נופל איירי בבעילה שבא על אשה ואילו כאן בבא על אתונו, ולכך אין ללמוד משם, דהרי גם בסיסרא איירי בבא על אשה והיינו ביעל, ומאי שנא. ועוד קשה דאם רוצה להוכיח

שבא על אתונו למה הביא כלל ראייה מהא דנופל וגלוי עינים, ולא הביא כדהביא לקמן מהסכך הסכנתו ומהא דכתיב גבי דוד ותהי לו סוכנת, דלכאורה הוה ראייה ברורה יותר מהא דנופל וגלוי עינים, דשם גם יש לימוד דעל אתונו בא, ומשא"כ כאן הגם דיש ללמוד דבבעילה איירי, מ"מ אין ראייה דבאתונו איירי, וצ"ע.

דף קה ע"ב

רעה. בגמ' מאי למען דעת צדקות ה' אמר להן הקב"ה לישראל דעו נא כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעפתי כל אותן הימים בימי בלעם הרשע שאילמלא כעפתי כל אותן הימים לא נשתייר משונאייהן של ישראל שריד ופליט. היינו משום שהיה יודע בלעם לכוין את השעה שבו היה זועם הקב"ה ואם היה מקלל את ישראל באותה שעה היה חל קללתו, ולכך לא זעם ה' ובכך לא היה יכול לקללם. אבל קשה דלמה בשביל כך היה צריך הקב"ה לשנות הנהגתו

לגמרי ולא לזעום כלל באותן הימים, הרי לקמן גבי ר' יהושע בן לוי מצינו שכדי שלא יכול לקלל שכינו המין גרם הקב"ה שינמנם באותה שעה שזועם בו ה', וממילא למה גבי בלעם לא היה יכול הקב"ה לעביד כן, ולמאי היה לשנות הבריה בשביל כך. ואין לחלק דגבי ר' יהושע בפעם אחת איירי ואח"כ הבין שאין זו הדרך, לעומת בלעם שלא היה מבין כן והיה מנסה בכל יום לקללם, דהרי אין שום מניעה להקב"ה לגרום לו לנמנם בכל יום באותה שעה, או לטורדו בשאר דברים באותה שעה ובלבד שלא יוכל לקללם באותה שעה, ולמאי היה צריך לשנות הנהגתו. ואולי יש לומר דאצל בלעם לא היה החשש רק שיוכל לקללם באותה רגע של זעם של הקב"ה, אלא דהיות ובלעם גם החטיא את ישראל, ממילא אם היה זועם ה' באותן הימים לא היה משתייר משונאייהן של ישראל שריד ופליט גם בלא שיכוין לקללם באותה שעה, דהיה חל עליהם

זעמו של הקב"ה גם בלאו הכי על מה שחטאו לו, ולכך לא זעם ה' באותן הימים כלל ובכך לא הוכחדו ישראל. רק דא"כ יקשה למה מתו ישראל במגחיפה של זמרי וכזבי, הרי לא זעם ה' באותן הימים, ואיך נגרם המגיפה. ואולי יש לומר דהגם דזעם רגיל לא היה, מ"מ באותה שעה של העבירה לעין כל היה קצת זעם שכן בא עליהם, אבל מ"מ זעם ממש כבסתם לא היה ולכך לא הוכחדו כולם.

רעה. בגמ' דאמר ר' יוסי בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו בנו משלמה ותלמידו איבעית אימא ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ואיבעית אימא ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו. היינו או מכך שביקש אלחישע מאליהו הנביא שיהא הוא יותר ממנו פי שנים מרוחו ולא התקנא בו אליהו על כך ונתן לו, או מהא דמשה סמך שני ידיו על יהושע ולא רק יד אחת כפי שנצטוה מהקב"ה. אבל קשה דבשלמא מהא דאלישע ואליהו ניהא להביא ראייה דאינו מתקנא בתלמידו,

דאיירי שרצה התלמיד להיות יותר ממנו ולא נתקנא בו על כך ונתן לו, והיינו שעל אף שהחיה לו במה לקנאות בו על שיהא הוא יותר ממנו, מ"מ לא קנא בו ומשום דתלמידו הוא, אבל מהא דמשה הוסיף וסמך שני ידיו ולא רק יד אחת, מה ראייה איכא מינה דאינו מתקנא בתלמידו, דלמא מאהבתו לתלמידו הוסיף עוד יד לסמכו, אבח קינאה מה עניינו כאן כלל, הרי אין לו למשה במה לקנאות בו. ואולי יש לומר דמכך שאיירי שנצטוה להעביר ההנהגה לתלמידו ואינו מתקנא בכך, ולא עוד אלא שהוסיף עוד יד לסמכו ראייה הוא דאין מתקנא בתלמידו. אבל קשה דמצינו במפרשי התורה גבי משה שביקש מהקב"ה שלא ימיתנו והיות זמן הנהגתו של יהושע בא יהא הוא התלמיד ויהושע הרב, ובתחילה עבד כן הקב"ה עד שאמר משה שאינו מסוגל לכך והסכים למות, משמע להדיא דכן מתקנא אדם בתלמידו. ואולי יש לומר דאינו

מתקנא היינו שיהא התלמיד מקבל יותר ממנו, אבל להפוך ולהיות תלמיד של תלמידו זה דבר שבאמת אינו מסוגל אפי' הרב אצל התלמיד, ומשא"כ בהא דאלישע איירי שנתן לו אליהו פי שנים מרוחו אבל לא שהוא יהא תלמידו, דזה באמת אי אפשר גם לרב אצל התלמיד, וצ"ע.

דף קו ע"א

רעו. בגמ' וירא את הקיני וישא משלו אמר לו בלעם ליתרו קיני לא היית עמנו באותה עצה מי הושיבך אצל איתני עולם והיינו דא"ר הייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה אלו הן בלעם איוב ויתרו וכו' ויתרו שברח זכו בני בניו לישב בלשכת הגזית. היינו דראה בלעם את בני יתרו בתוך עם ישראל ואמר ליתרו הרי אתה עמנו היית באותה עצה של הבה נתכמה לו, ומה לך שם. אבל באמת צריך ביאור מה היה קושייתו כלל, הרי יתרו לא היה עמם באותה עצה,

דהרי היות ולא רצה יתרו באותה עצה לכך ברח, וממילא ודאי ראוי לו שישבו בני בניו בלשכת הגזית, ומה התימה בדבריו של בלעם. ועוד קשה מהו דא"ר חייא דשלשה היו באותה עצה, הרי יתרו ודאי לא היה עמם באותה עצה, דהרי לכך ברח. ועל זה אולי יש לתרץ דהיו באותה עצה היינו שהיו שם כשישבו לדון בעצה של הבה נתחכמה לו, אבל באמת לא הסכים יתרו לעצה זו ולכך ברח, אבל מה שתמה בלעם עליו צריך ביאור מה היה תמיהתו, הרי הוא ראה שברח יתרו ומה התימה שיהא הוא עם ישראל, אדרבא זה עמו שהוא היה באותה עצה וברח הוא גרם לו כן וכדאמר ר' חייא, וצ"ע.

רעו. בגמ' אמרה לו עבוד לזה אמר לה הלא יהודי אני אמרה לו ומה איכפת לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור והוא אינו יודע שעבודתה בכך ולא עוד אלא שאיני מניחתך עד שתכפור בתורת משה רבך. צריך ביאור דבתחילה גבי

לעבוד עבודה זרה מצינו שלא היו מסכימים לעובדה, ורק בערמה הצילחו להעבידם בה בכך שלא ידעו שעבודתה בפיעור, וחשבו שבכך הם מבזים הע"ז ולכך הסכימו, וא"כ איך לגבי לכפור בתורת משה אח"כ כן הסכימו, הרי בזה לא הערימו עליהם ולמה לא אמרו על זה ג"כ הלא יהודי אני. ואולי יש לומר דהיות וכבר החטיאו אותם בעבודה זרה, הגם שהיה זה בשוגג שהרי לא ידעו שכך היא עבודתה, מ"מ עבירה גוררת עבירה ולכך גרם הדבר שיסכימו אח"כ בחידיעה לכפור בתורת משה.

דף קו ע"ב

רעה. בגמ' א"ר יוחנן דואג ואחיתופל לא ראו זה את זה דואג בימי שאול ואחיתופל בימי דוד וא"ר יוחנן דואג ואחיתופל לא הצו ימיהם וכו' כל שנותיו של דואג לא היו אלא שלשים וארבע ושל אחיתופל אינן אלא שלשים

ושלש. היינו דאחיתופל לא היה חי כלל בימי שאול אלא נולד רק בימי דוד, וכל חייו לא היו כי אם שלשים ושלש. אבל קצת קשה דהרי לעיל (קא:) מצינו שהיה טועה אחיתופל במה שראה בחלומו צרעת באמתו, דהוא סבר שהוא ימלוך אבל האמת היה שבת שבע שהיא בת בתו יהא בנה שלמה במלך, והיות והוא מזרעו לכך ראה שיצא מלכות מחלציו, אבל לא הוא מלך. ולכאורה קשה דאם שלמה בנו של דוד היה נינו דהיינו דוד רביעי, איך שייך שיהא דוד אביו של שלמה גדול בשנים מסב אשתו בת שבע, דהרי דוד כן היה חי במימי שאול. אבל באמת הדבר ברור כפי שאמרו לעיל בגמ' דאחיתופל נולדה בתו כשהה הוא בן שמונה, ולה נולדה בתה בת שבע כשהיתה גם היא בת שמונה, דממילא בן שש עשרה היה אחיתופל כשנולדה בת שבע, דממילא שייך הדבר שיהא הוא סב אשתו של דוד, ומ"מ צעיר ממנו

בשנים הרבה, ושלא היה אחיתופל חי בימי שאול.

דף קז ע"א

רעט. בגמ' דרש רבא מאי דכתיב לך לבדך חטאתי וחרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך אמר דוד לפני הקב"ה גליא וידיעא קמך דאי בעיא למכפייה ליצרי הוה כייפינא אלא דלא לימרו עבדא זכי למריה. היינו דאמר דוד להקב"ה דבאמת היה ביכולתו להתגבר על יצרו ולא להיכשל בה, ומה שלא גבר על יצרו היה רק כדי שלא ינצח כביכול את הקב"ה בויכוח והיינו שיצליח לעמוד בניסיון שניסה אותו הקב"ה. אבל באמת קשה דהרי הקב"ה לכך ניסה אותו כיון שרצה שיעמוד דוד בניסיון, וזהו גם הטעם שניסה הקב"ה את האבות אברהם יצחק ויעקב, ואדרבא מכך יש לו נחת רוח, ולמה ייחשב עמידה בניסיון כניצוח דלכך חשש דוד מפניו. ואולי יש לומר דדווקא גבי דוד נחשב הדבר כניצוח כיון שאצלו

הודיעו הקב"ה קודם לכן שמנסה אותו, והיינו דידוע דוד שהוא ניסיון ואם עומד בכך הוי ניצוח כלפי הקב"ה, משא"כ גבי שאר האבות כיון שלא הודיעם הקב"ה שמעמידם בניסיון, ממילא אין זה ניצוח ואדרבא נחת רוח איכא להקב"ה בכך שעמידם בניסיונות שלא לחטוא לו. ולפי זה גם ניהא מה קסבר דוד בתחילה ומאי קא סבר לבסוף, דלכאורה קשה הוא, דהרי בתחילה אמר בחנני ה' ונסני, ואילו אח"כ אמר זמוי בל יעבור פי, דהתחרט על מה שאמר בחנני ונסני, ומאי שנא, אלא שבתחילה כשאמר כן לא ידע שיאמר לו הקב"ה להדיא שמנסהו, ולכך התכוין עמוד בניסיון, ומשא"כ אח"כ כשראה שהודיעו הקב"ה על הניסיון קודם לכן, דבכך הוי ניצוח כלפי הקב"ה לכך נתחרט על שביקש כן, דבניצוח לא רצה לעמוד בניסיון, והעדיף לחטוא וכלבד שלא לנצח לבוראו.

דף קז ע"ב

רפ. בגמ' גחזי דכתיב וילך אלישע דמשק להיכא אזל אמר ר' יוחנן שהלך להחזיר גחזי בתשובה ולא חזר אמר לו חזור בכך אמר לו כך מקובלני ממך החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. היינו שעל אף שאמר לו רבו אישע חזור בכך והיינו שהוא יכול לחזור בתשובה, מ"מ לא חזר כיון שהיה מקובל ממני כבר שאין מספיקין בידו לעשות תשובה. אבל קשה דמה הטע שא חזר ואמר לו כך מקובלני ממך, הרי גם אם מקובל מיניה כך, מ"מ אם רבו עצמו אומר לו חזור בכך משמע דכן איכא דרך תשובה, ולמה לא חזר בו גחזי, הרי הפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואולי יש לומר שבאמת האמין גחזי לאלישא שאמר לו חזור בכך שאיכא דרך תשובה, רק הטעם שלא חזר בו היה משום שחשש שאם יתחיל באותה דרך תשובה מיד ימות, וכל זה משום שאין מספיקין

בידו לעשות תשובה, וכפי שכבר קיבל מרבו קודם לכן, ולכך לא רצה לחזור שממילא לדעתו לא יועיל לו כלום, דבכך גם ימות וגם לא יספיק לעשות תשובה. ומשא"כ רבו אלישע באמת סבר שכן שייך שיעשה תשובה וכן יספיקו ביד, הגם שכבר אמר קודם לכן דאי מספיקין, וכפי שביאר בעיון יעקב שראה אלישע שכירבעם אחזו הקב"ה בבגדו ואמר לו לחזור בתשובה, דממילא ראה שכן שייך שיספיקו בידו לעשות תשובה באופנים מסויימים ולכך אמר לו כן אלישע רבו.